

Trua arter – webinar om nydyrking

Inge Hafstad
Seniorrådgiver

Statsforvalteren i Trøndelag

Trööndelagen Staatehaaltoje

03.02.2026

Den norske rødlista (2021)

- Oppdateres jevnlig, siste gang i 2021
- 23 405 arter er vurdert (2021). Artene må være, eller ha vært, etablert som reproduserende i Norge før de kan bli rødlistevurdert
 - Unntak er arter som ikke reproduserer i Norge, men hvor Norge er viktig i artens livssyklus, eksempelvis blåhval (VU) og gulnebbblom (VU)
- Arten defineres som etablert med fast reproduserende bestand hvis flere enn 20 individer er antatt å ha reproducert (inkludert vegetativ formering) i Norge i mer enn 10 år, i løpet av perioden 1800–2021.

Den norske rødlista (2021)

Tilfeldige gjester skal ikke vurderes. Dette er arter som sjelden reproducerer i Norge (f.eks. bare ved gunstige klimaforhold), og som regelmessig dør ut fra Norge.

Fremmede arter, det vil si arter som har kommet til Norge ved hjelp av mennesker eller menneskelig aktivitet vurderes ikke dersom de har blitt etablert etter år 1800.

Arter som utelukkende finnes i menneskeskapte installasjoner

Underarter og genetiske varianter

- På grunn av at det finnes ulike botaniske tradisjoner når det gjelder hva som defineres som art og underart er enkelte underarter/varieteter av karplanter og moser inkludert.

Den norske rødlista (2021)

Foto: Hønehauk – reir med tre unger – foto Inge Hafstad

Artene vurderes etter fem kriterier:

- A – sterk reduksjon i populasjonsstørrelsen
 - Vipe (CR)
- B – begrenset utbredelsesområde
 - Jamtlandsstarr (VU)
- C – begrenset populasjonsstørrelse
 - Hønehauk (VU)
- D – svært få reproduserende individer
 - Sylfidetormose
- E – kvantitativ analyse av risiko for utdøing

Hva er en trua art?

- På grunnlag av vurderingen opp mot fem kriterier blir artene kategorisert som *kritisk truet* CR, *sterkt truet* EN, *sårbar* VU, *nær truet* NT eller *datamangel* DD.
- Arter i rødlista som er vurdert til de tre kategoriene kritisk truet (CR), sterkt truet (EN) eller sårbar (VU) omtales som truede arter, og disse artene har høy til ekstremt høy risiko for å dø ut fra Norge hvis de rådende forholdene vedvarer
- Der datagrunnlaget er mangelfullt, og mulig kategori omfatter alt fra kritisk truet til livskraftig, plasseres arten i kategorien *datamangel* DD.

Hva er en trua art?

- Hvis det er liten tvil om at arten har dødd ut fra Norge, plasseres den i kategorien *regionalt utdødd* RE.
 - Eksempel slåttesandbie som finnes i Sverige (VU) og Danmark (NT)
 - Endringer i landbrukspraksis og ytterligere tap av egnete leveområder som følge av gjengroing
 - På bakgrunn av manglende funn fra nyere tid vurderes slåttesandbie som regionalt utdødd (RE)
 - To kjente funn fra 1851 og 1934 fra Innlandet og Rogaland
- Arter som er vurdert til en av de nevnte seks kategoriene utgjør rødlisteartene.

Hva er en trua art?

Utryddelse av arter skjer nå

- Hortulan er kategorisert som kritisk truet (CR)
- Robert Collett, en pioner innen ornitologi i Norge, omtalte hortulanen som en av de hyppigst forekommende trekkfuglene i Oslo-regionen i 1864.
- I 2025 ble det kun registret to syngende hortulaner i Innlandet
 - På vei til å bli regionalt utdødd (RE)?
- Hortulanen krever en mosaikk i kulturlandskapet for å trives, og dette landskapet har endret seg mye. Jordbruket er intensivert, våtmarker er drenert, og vi har mindre variert kulturlandskap med færre insekter.

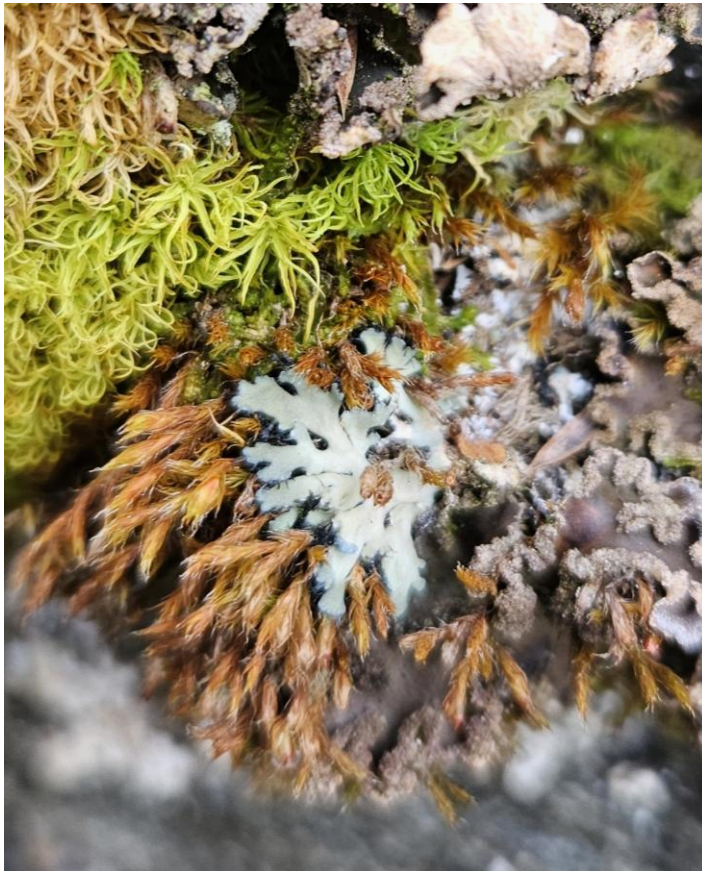
Prioriterte arter

- 14 arter har status som prioritert art med egen forskrift
 - Dyr: Dverggås, fjellrev, svarthalespove, elvesandjeger, eremitt og klippeblåvinge
 - Karplanter: Dragehode, honningblom, rød skogfrue, dvergålegress, svartkurle, skredmjelt,
 - Moser: trøndertorvmose
 - Lav: elfensbenlav
- Noen av dem har økologiske funksjonsområder
- Statsforvalteren eller Miljødirektoratet er forvaltningsmyndighet for forskriften
- Se: [Veileder: Forvalte prioriterte arter - veiledning til forskrifter - miljodirektoratet.no](https://www.miljodirektoratet.no/veiledning-til-forskrifter)

Oppfølgingsplan trua natur

- Oppfølgingsplan for trua natur beskriver hvilke trua arter og naturtyper forvaltningen følger opp spesielt, og hvilke tiltak og virkemidler forvaltningen bør bruke
- Ansvar for å gjennomføre planen ligger på tvers av sektorer, og følges opp av en direktoratsgruppe ledet av Miljødirektoratet
- 23 arter og 16 naturtyper er prioritert aller høyest fra 2021
- Se: [Veileder: Oppfølgingsplan for trua natur - miljodirektoratet.no](https://miljodirektoratet.no)

Arter av nasjonal forvaltningsinteresse

Innfirir minst et av følgende kriterier:

- Arten er en ansvarsart, det vil si at minst 25 % av den europeiske bestanden lever i Norge
- Arten er rødlistet (dvs. DD, NT, VU, EN eller CR) på den norsk, europeisk eller internasjonal rødliste
- Arten er vurdert til å ha en ugunstig bevaringsstatus i henhold til aktuelle forpliktelser (Bonnkonvensjonen, Bernkonvensjonen m.fl.)

Aktuelle databaser

- Artskart (Artsdatabanken)
- GisLink (fylkeskommunene og statsforvalterne i Trøndelag og Møre og Romsdal)
- Naturbase (Miljødirektoratet)
- Artsobservasjoner (Artsdatabanken)
- Sensitive artsdata (Miljødirektoratet)
 - Må søke SFTL om tilgang (Trine Gullberg Skogli)
- Oppdatert kart: Arter av nasjonal forvaltningsinteresse (Miljødirektoratet)
- Mangel på registreringer er ikke det samme som at det ikke finnes trua arter der

